

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլի
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի հարաբերական մեջ:

(Խորագրագրացիք գիտնում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Мелк“)

Խորագրատուները բաց է առաւտան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և Եւսեքրեքից):

Հայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Հայտարարութիւնների համար վճարում են
իրաքանչիւր թափն 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածողները.— Եւրոպայի տե-
սուծիւն: Նամակ Բագրուից: Նամակ Ալեք-
սանդրապոլից: Նամակ Դուրայից: Նամակ Դամա-
խուց: Նամակ Մոսկւայից: Նամակ Տաւրիպոլից:
Նամակ Գուշտից: Ներքին լուրեր: Արտաքին
տեսուծիւն: Ֆրանսիա.— Վերադարձ հեռագրի-
ներ: Յայտարարութիւններ: Բանասիրական:
Ֆրանսիական լրագրի յօդուածը:

ԲԱՆԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆԵՐ

Ուսու գնդապետ Կումէրաուի
սպանող Վելի-Մեդի մահմետա-
կանը մինչև այժմ պատժված չէ
թիւրքաց կառավարութեան ձեռ-
քով: Լրագիրները հաղորդում են,
որ չը նայելով որ ուսաց կառա-
վարութիւնը պահանջել է Վելի-
Մեդի մահմետական դատաւարտելը,
այնու ամենայնիւ թիւրքաց կա-
ռավարութիւնը մինչև այժմ չէ
վստահանում իրագործել այդ պա-
տիժը: Այժմ ուսաց գեսպան
Նովիկով կրկին պահանջում է
պատժի իրագործելը և սպանում
է որ բոլոր պետութիւնների գես-
պանները միասին ճնշում կը ներ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖԲԱՆՍԻԱԿԱՆ «LES DEBATS» ԼՐԱԳԻՐԻ
ՅՈՒՈՒՄՈՐ

Մի ֆրանսիական լրագրի յօդուածի թարգմա-
նութիւնը կուղարկեմ ձեզ, որ տպված է կղզի
«Debats» լրագրին մէջ: Լրագիրը կըսէ թէ Եւրո-
պական մի մարդ է որ կը գրէ զայն: Մենք գի-
տենք թէ դա հայի գրչին ելած է, ուստի պիտի
տեսնենք այդ յօդուածին մէջ ճշգրիտ պատկեր
թիւրքաց վրա: Ան յօդուածը:

Եւրոպայ 3 նպատակի կը հետամտի արեւելքի
մէջ: Ա) բարձրել քրիստոնէից վիճակը, Բ) արգի-
լու Ռուսիան որ արեւելքի տէր չը դառնայ, Գ)
պահպանել թիւրք կայսրութիւնը:

Սոցիալական հայրենիքը համար, մի այսպիսի
յայտագիր բանականութեան դէմ մի մաս անգամ
չը պարունակէր: Եւրոպայ մեծ միջոցներ ունի այս
3 կէտերուն իրաքանչիւրը գործադրել, բայց քն-
պէս կը լինի, որ եւրոպական դիւանագիտութիւնը,
իր ամեն միջոցներովն հանդերձ, չը կարողացաւ
երբէք մէկ հատը միայն իրացունել տալ:

Մեզի համար սորա պատճառը շատ պարզ է
յայտնի է: Վերջինիս յայտագրին մէջ կար մի
փոքր, մի օտարոտի և անհամարձակ սխալ, զոր եւ-
րոպացիք երբէք չեն կարողացած տեսնել, և որ
սակայն եւրոպացացոց հայրենիքն բոլորովին վեր ի
վայր ընկելք սխալ մ'է:

Այս սխալը պիտի ջանանք մէկ քանի բառով
բացատրել: Ամեն ոք գիտէ թէ արեւելքի մէջ կայ
մի մեծ երկիր, զոր կանուանեն թուրքիա, թէ
կայ մի նուաճող ազգ, զոր կը կոչեն թուրք: Մենք
ամենքն ալ գիտենք նաեւ թէ այդ թուրքիան և
թուրք ազգը կը կազմեն օսմանեան կայս-
րութիւնը ըստաւր: Բայց այն բանը զոր կան-
գիտանայ Եւրոպան և որո հաւատարմ ամեն ոք

գործեն Բ. Գրան վրա, որպէս
դի սա վերջապէս կատարի մար-
դասպանի վրա մահմետական դատա-
վճիւրը:

Ինչի մէջն է գաղտնիքը, որ
մինչև այժմ Կումէրաուի սպանողը
պատժված չէ: Գաղտնիքը նրա
մէջն է, որ մահմետական, կրո-
նական օրէնքի հիման վրա չէ
կարելի պատժել մի մահմետակա-
նին, որ սպանել է մի քրիստոնեա-
յին: Բրիտանացին սպանելը
յանցանք չէ մահմետականի հա-
մար...

Եւրոպան չէր հաւատում որ
թիւրքերը և քրիւդերը անխնայ
սպանում, կոտորում են խեղճ հա-
յրին ոչխարների պէս, և չեն
պատժվում այդ տեսակ սպանու-
թիւնների համար: Թող այժմ,
Վելի-Մեդի գործից Եւրոպան
համոզվի, որքան անտանելի է
թիւրքահայտակա քրիստոնեանե-
րի դրութիւնը:

Եթէ ուսու գնդապետի սպա-
նողը, որի մահմետական դատաւճիւրը
պահանջում է ուսաց հօր կա-

պիտի դժուարանայ, այն է թէ արեւելքուց համար
չը կայ բառին բուն նշանակութեամբ մի թուրք
ժողովուրդի, և ստուգի կարելի է ասել թէ
երբէք գոյութիւն չէ ունեցած ոչ մի թուրքիա և
ոչ իսկ մի օսմանեան Բարձրագոյն Կումէ, որ քաղա-
քական մի կառավարութեան իրաւասութիւններն
(attributions) ունեցած լինի, որպէս ունեն Եւրո-
պայի կառավարութիւնը: Այս անուններն և բաներն
բոլորովին անծանօթ են արեւելքի մէջ:

Ընդարձակ արեւելեան պետութիւնը, զոր անուա-
նաիրենց (défigurer) թուրք և թուրքիա անուն-
ներով, մինչև ցարը կարծուածին բոլորովին հա-
կառակ է: Այդ լայնածաւալ միւսկուլմանական
խշմամբիւնը, այդ թուրք կայսրութիւնը, այդ օս-
մանեան Բարձրագոյն Կումէ, զոր Եւրոպայ կը փա-
փաղի փրկել և զոր ճշտիւ չը կարողացաւ տակա-
նի սահմանել (définir), այդ է իսլամութեան
ուղղափառ և և կ'է դիցին:

Եւրոպայ, խաբուելով մի քանի պատմական իրո-
դութեանց արտաքին երևոյթէն, աշխարհական պե-
տութիւն կարծեց այն, որ միմիայն իսլամութեան
գլխաւորական պապականութիւն մ'էր (la papau-
té militaire l'islam): Եւ այս մոլորութիւնը դառ-
նալով հիմն այն ամեն յարաբերութեանց, զոր Եւ-
րոպայ ունեցաւ իսլամին հետ, ծնեցաւ արեւելքի
մէջ իրաց և գաղափարաց այն զարհուրելի խառ-
նաշփոթութիւնը, որու մէջ եւրոպացիք ուրիշ բան
չը գտան մինչև ցարը, բայց եթէ դառն պատրանք-
ներ:

Շատ կարևոր է որ այս սխալը ուղղուի և ամեն
ոք հասկանայ ինչ ընտելն ունին այս իսլամա-
կան պապականութեան պահանջմունք, այս իսլա-
մական պապականութեան, զոր մեծ մոլորութեամբ
թուրքիան կը կոչեն, որու ճշմարիտ անունն է
Եիսլամութեան մեծ և սուրբ խալիֆա-
յութիւնը:

Այս ամենակարևոր կէտին ուսումնասիրութեան
համար, ներսի մեջ մի քանի ծանօթութիւններ
տալ:

Խալիֆայութիւնը լինելով աստուածային իշխա-

նաւարութիւնը, մինչև այժմ
պատժված չէ, հասկանալի է թէ
որքան աւելի քիչ են պատժվում
խեղճ հայերի սպանողները...

Թիւրքիայի պետական կեանքի
անշարժութեան պատճառը պե-
տական սխալ կազմակերպութեան
մէջ չէ, այլ նոյն իսկ մահմետա-
կան կրօնի հիմնական սկզբունքնե-
րի մէջն է: Մահմետական կրօնը
պատժում է միայն այն սպա-
նողին, որ սպանում է իր պէս
ուղղափառ և ին, մահմետակա-
նին, իսկ անհաւատին սպա-
նելը ոչ թէ միայն յանցանք չէ,
այլ մինչև անգամ արժանաւո-
րութիւն է:

Ոչ թէ կառավարչական րե-
ֆորմներ են հարկաւոր թիւրքիա-
յին, այլ անհրաժեշտ է շարիա-
թի օրէնքի թիւրք դատարաննե-
րից վերցնելը: Հարկաւոր է բա-
ժանել եկեղեցին պետութիւնից:

Այժմեան թիւրքաց արտաքին
գործերի մինիստր Էբեդին փա-
շայի առաջարկված րեֆորմները
Հայաստանի համար, ոչինչ նշա-

նութեան մի փոխանորդութիւն, և ունենալով
պաշտօն նուաճելու և կառավարելու, եթէ լինի
կարելի, ամբողջ աշխարհը, զիւրին է ըմբռնել թէ
մի այսպիսի ակնդիրական աստուածայնութիւն
(theocratie) չէ կարող մի նմանութիւն ունենալ մի
քրիստոնեայ պետութեան հետ, և ոչ իսկ որ և
իցէ մի կառավարութեան հետ: Միւս բոլոր պե-
տութիւնք իբր խարխիւ ունին մի ազգայնութիւն
և ազգային երկիր: Հոս, թիւրքիայ համար չը կայ
ոչ ազգայնութիւն, ոչ հայրենիք:

Խալիֆայութեան խալիֆայութիւնը կապուած չէ
ոչ մի հողի, ոչ մի ցեղի և ոչ մի ընտանիքի: Պալ-
տատում ինչպէս յիշատակ, Ապպասի որդւոց
ինչպէս նաեւ Օսմանի որդւոց ներքեւ, միշտ և ամե-
նուրեք իսլամական եկեղեցին է որ կայ, ճշմարիտ
և միակ կառավարութիւն է որ գոյութիւն ունի:
Իր երկիրներն, ըստ իրենան, պէտք էին կոչուի
ոչ թուրքիա, ոչ Եգիպտոս, ոչ Արաբիա, սորա
հիւստիսութեան երկիրներն են: Այս եկեղեցւոյ
անգամը յաճախ չեն և չեն կրնար լինիլ ոչ արաբ,
ոչ թուրք, ոչ օսմանեան, այլ անգամը միմիայն
միւս իսլամական են:

Խալիֆայութեան տիեզերական կայսրութեան
ներքեւ.— Եւրոպայի մի մասին մեզ վրայ է,
— քրիստոնեական կապը ոչ լեզուն է, ոչ ցեղն է, ոչ
պատմութիւնը, այլ հաւատքն է: Խօսել թուրքերէն
կամ հնդկերէն, եկիր Չինէն կամ Ամերիկէն, եթէ
ունիս մահմետական հաւատքը, դու օրինաւոր քա-
ղաքացի ես (citoyen légitime) այս իսլամ պետու-
թեան մէջ: Եւ, հետեալաբ, ծնած եղիր Մեդինէի
մէջ, բնակէ Մէքքէ, խօսէ մարդաբէն լեզուն,
ընէ որ և է ծառայութիւն իսլամութեան, եթէ դու
միւս իսլամական չես, դու ի հարկէ արտաքսուած
ես ժողովրդեան չըմանական, դու հաւատացեալին
հաւատարմ չես կրնար լինիլ ոչ երբէք: Խալի-
ֆայութեան գոյութիւնը, դու մի ակնդատ հիմնադր
դու ես պարզաբար մի Բեհալուր:

Եւրոպայ ինչ գաղափար էլ որ ունենայ այս ըս-
կընդուն արժէքին վրայ, ճշմարիտը սա է թէ այս
սկզբունքը չնորհիւ է որ իսլամութիւն խորանկերով

նախկին չեն ունենայ, մինչև
որ թիւրքիան ստիպված չը լինի
վերցնել շարիաթը դատարաններից
և դատել ամեն գործերը ոչ թէ
կրօնական օրէնքի ոգով, այլ ժա-
մանակակից եւրոպական լուսաւոր-
ված երկիրներից մշակված ընդ-
հանուր իրաւաբանական օրէնքնե-
րի հիման վրա:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՄՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

12 մայիս

Ցանկանալով կարողութեան չափ օգնել սովա-
տանջ եղբայրներին, ապրիլի 26-ին հայոց Վար-
դապետական Ընկերութեան դահլիճում, յօգուտ
Վանի սովատանջների, տուրք մի ներկայացումն
ողբերգութիւնը Վարդան Մամիկոնեան և կա-
տակերգութիւն Վերկուս Էլ քաղցած ենք, եր-
կուս Էլ փող չունենք: Ընդամենը հաւաքվեցաւ
242 ռուբլ 40 կ., որից դուրս դնելով ծախսը 152
ռուբլ 40 կ., մնացեալ 90 ռուբլ ուղարկում ենք
պատուելի խմբագրութեանը և խնդրում ենք հա-
ցնել ուր հարկն է:

Համեմատելով ծախսը եկամուտի հետ, ճշմա-
րիտ, շատ մեծ է, բայց ուրիշ կերպ չէր կարող
լինել, որովհետեւ նոր հազուադէպի համար բա-
ւական դրամ է ծախսված և բացի դանաղան

բազմաթիւ կայսրութիւններ և ազգեր, կարողացաւ
հիմնել այնպիսի անկող մի զինուորական պատուած:
պետութիւն որու նմանը մարդկային հանձարը
յղացած չէր երբէք, երբ որ այս զինուորական և
կրօնական աստուածայնութեան դերագործի զէկը,
մինչև ցարը մեզ անհասկանալի ճանապարհներով,
անցաւ Օսմանի բնտանեաց ձեռքը և այս իրողու-
թեամբ, իսլամութեան սուրբ արժէքը փոխադրեցաւ ի Վ. Պոլիս, քրիստոնեայ աշխար-
հը կատարած տեսաւ, առանց նշանակութիւնը
ըմբռնելու, մինչ այն ամենամեծ զէպտերէն, որոյմէ
կախում ունի աշխարհիս բախտն: Այն ժամանա-
կի քրիստոնեայ շատ ազատ կերպիւր կը շնչէին
թէ Բիզանդիոնը նուաճողը մի թուրք էր, և յե-
տոյ այս խալիֆայութեան իշխանութեան վրայ
չունենալով ոչ մի որոշ կարծիք, կարծեցին թէ
թիւրքեանանի խորքէն եկած մի բարբարոս հը-
րօսակ մ'է, որ եկաւ բոլոր արեւելք ձեռքն ան-
ցուց:

Խալիֆայութեան հօր եկեղեցւոյն խաւարային
նաարները զօղարկված միշտ մնացին քրիստոնեայ
ազգերէ: Եւ որովհետեւ իսլամը հող չէին ընել ի-
րենց մեծութեան պատճառներուն վրա լուսաւոր-
ելի քրիստոնեայնը, այս վերջինը շարունակեցին
կարծել թէ խալիֆայութիւնը իրապէս մի թուրք
պետութիւն մ'էր: Քրիստոնէից համար մարգա-
րէին փոխանորդը, հաւատացելոց հրամանատարը,
ի մի բան, խալիֆը, միշտ եղած է Մեծ Թուր-
քը (Le Grand Turc) և իրամի տիեզերական
եկեղեցին էլ եղած է թուրքիան:

Ժամանակ յետոյ, եւրոպական գիւտնագիտու-
թիւնը, իր ծանօթութեանց չըմանական ընդարձա-
կելով, կարծեց գտնել Արեւելքի մէջ մի կայսր
թուրքաց, մի Բարձրագոյն Գոսուս, մի Տիւրան,
և վերջապէս այժմ, այս ամեն բա-
նեքը վերածուցան միայն Օսմանեան Բ. Կումէ:
Բարեբախտաբար միւսլիմանաց համար, այս ամեն
անուանալիութիւնը բնաւ չը փոխեցին սուրբ
խալիֆայութեան բնական բնութիւնը: Խալիֆայու-
թիւնը, անարգելով բոլոր սրտէն Եւրոպայի գաղա-

ծախսերից Վարդապետական Բնակարաններն առանձին է դնելիս համար վարձ 25 բուրլ:

Հայ թատրոնատեներ

ՆԱՄԱԿ ԱՎԷՐԱՆԳԱՊՈԼԻՑ

Յոգուտ վանայ, Բայազեդի և Ալաշկերտի սովորաբար հայերի հաւաքած Ալեքսանդրապոլի մէջ նուիրատուններին անուանացուցալը: Աստուր խառնակները ձեռքով Գէորգ վարդապետ Սուրենեանց 5 բ., Մարտիրոս քանանայ Տէր-Պողոսեանց 5 բ., Կարապետ Չանկերեանց 2 բ., Խաչատուր խառնակեանց 5 բ., Յարութիւն Խոյիցեանց 5 բ., Գէորգ Աստուրեանց 5 բ., Յարութիւն վանեցեանց 50 բ., Բաղդասար վանեցեանց 2 բ., Սիմէոն Թուրանեանց 1 բ., Մանուկ Չիլիսաչեանց 1 բ., Մանուկ Եփրեմ Մատենեանց 1 բ., Հայ ոմն 1 բ., Մարտիրոս Բուրժեանց 2 բ., Մկրտիչ Բաղդասար 2 բ. 50 Կ., Ջուրաբ Ղայարեանց 1 բ., Հանգիստապետ Ալմայեանց 1 բ., Մկրտիչ Թորոսեանց 1 բ., Գրիգոր Յակոբեան 35 Կ., Մանուկ Գէորգ Նոյրատեանց 40 Կ., Յարութիւն Մանուկեանց 50 Կ., Քէրոբէ Միստեան 30 Կ., Մեղքոն Արաշեան 60 Կ., Մանուկ Արշակ մանուկ Սահարեան 40 Կ., Աւետիս Ղազարեան 30 Կ., Արսէն Փարսեղեան 35 Կ., Հայ-Կաթողիկ 50 Կ., վարդապետ Սարգիսեանց 2 բ., Յովհաննէս Ղազարեանց 1 բ., Արսէն Մոսկովեանց 80 Կ., Մկրտիչ Տէր-Պողոսեան 1 բ., Գէորգ վարդապետ 40 Կ., Աղաբաբ մանուկ կարապետեան 50 Կ., վարդապետ Սողոմեան 1 բ., Յովհաննէս Տէր-Գալիեան 1 բ., Տիկին սրբուհի Բարաթեանց մէկ մէջիցիս ոսկի 9 բ., Համբարձում Կիրակոսեան 1 բ., Մանուկ Բաղդասարեանց 5 բ., Խաչատուր Բաղասեանց 3 բ., Կարապետ Չարսեան 30 Կ., Ընդամենը 120 բ. 20 Կ.:

Արիստոմ Գովհաննիսեան

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՐԱՅԻՑ

«Մշակ» օրաթերթին կարգադրով և ամեն մի համարում տեղադրելով թիւերը Հայաստանի անտանելի կեանքը, սարսափելի սովը, որ մեծ զոհեր է անում վաղապետական աշխարհում, մանաւանդ ուսուցող հիւպատոս պ. Կամարականի հեռագիրը, որ տեղադրված է «Մշակ» լրագրի 43 համարում, մի տխուր տեսարան է ներկայացնում ամեն մի ազնիւ հայի:

Փարսերը իր մասին և խորապէս համոզուած լինելով որ իր կազմակերպութեան կնիքն աստուածային և անխալական է, մնաց միշտ իրաւունքեան անփոփոխելի և մեծ եկեղեցին, և հակառակ պատահած ամեն փոփոխութեանց և վերանորոգմանց, այսօր իսկ միշտ մի և նոյն եկեղեցին է, որ կը տիրէ Կ. Պոլսում:

Այժմ կը գոհանա՞ն հետեւեալ պարզ հարցումը: Ընել Եւրոպայ Վիեննայի պատմական եկեղեցին է, որ Եւրոպա կողմէ պահպանել Արեւելի մէջ, և յետոյ միթէ կարելի ըսն մի մի այդպիսի հաստատութեան (institution) պահպանութիւնը:

Նախ և առաջ, եթէ պետութիւնը իրական շահ մ'ունի պահպանելու մասնական եկեղեցւոյ աշխարհային իշխանութիւնը, ևս չեն տեսներ թէ ինչ կերպիւ այս հարկը պիտի կրնան հաշտեցնել քրիստոնէից ազատագրութեան հետ (émancipation): Օսմանեան իշխանութեան պահպանութիւնը, այնպէս որպէս մենք սահմանեցինք, և ոչ մասնատակաւ րալան երբ ինչ հաւասարութիւն մասնատակաւ հետ, զորանք երկու առարկայ են մէկ մէկի տրամադրաբար հակառակ: Ճանչելու համար այս ճշմարտութիւնը, որ չափ քիչ ըմբռնուած է, բաւ է միմիայն ինչիւ թէ իսլամի լին. քաղաքական մարմինն ազգայնութեան դաշակաբար մը չուզեր ունենալ իր կազմակերպութեան մէջ, թէ միւսմիւսն ժողովուրդը ամբողջապէս ուրիշ ըսն չէ, բայց եթէ մի կրօնական միաբանութիւն և թէ այս կրօնական մարմինը վարչական սկզբունքն միմիայն մասնատակաւ հաւատարմութիւն է: Արդ, այդպիսի մի միաբանութիւն և թէ ան մէջ, հաւասարութեան տիրողութիւնը թշնամի կրօնը մի անդամներ ներմուծել միմիայն սոյն միաբանութեան գոյութեան և սկզբանց ջնջումն և կործանումը ըսել չէ՞ այդ:

Խնդրել որ խալիֆը իր կառավարութեան պաշտօններուն համար քրիստոնեայինք առնու, նոյն բանն է խնդրել Պալատին, որ մասնատակաւ մը արքեպիսկոպոսութեան պաշտօն տայ: Այս պատճառով մասնատակաւ միշտ անբարիշտ գործ մի:

արտի մէջ, որ երբէք համբերել չէ կարող իսկապէս եթէ ունի իր երախտներ մէջ հայ արեւմտ: Այստեղանային զատկական օրերին մտնեցած ինքով, ամեն մի հայ զիմում էր զկպի սուրբ եկեղեցին և տէրտէրի առաջ չըբած իր մեղացն թողութիւն էր խնդրում, իսկ մենք ազնիւ Գալուստ Խ. Աստուածատուրեանցի և պ. Կ. Պարտիզպանեանցի հետ մի հանգանակութեան թերթ բաց արինք յօգուտ վանի սովորուկ եղբարց և քերք և այն մեծի շարչարանաց օրերը փողոցէ փողոց, տունէ տուն շրջելով մեր փողոցի հայ հասարակութեան մէջ, խնդրում էինք չը խնայել իրանց լուծայն գցել ազգային գանձանակի մէջ, թէ և մի քանի յայտնի կապիտալիստ պարսնեկից հազիւ հազ կարողացանք մի մի բուրլի ստանալ այն էլ իրանց կամ ամբարի ամօթիցն, անյայտ կամ (նեղութեան) ստորագրութեամբ, դեռ ևս աջովիցաւ մեզ հուսալի հարկը քառասուն և մի բուրլ արծաթ գրամ, ահա նամակիս հետ ուղարկելով յիշեալ ամբողջ գումարը, խնդրեմ հասուցանէք ուր հարկն է և բարեհաճէք տպագրել պատուական «Մշակ» լրագրի մէջ հետեւեալ հանգանակութեան լիակատար ցուցակի պատճէն—իսկական ցուցակը չափ խառն էր գրված, որ հազիւ կարողացայ պարզագրել—ահաւասկի նուիրատու անձանց անուններն:

Գերագնիւ Գ. Խ. Աստուածատուրեանց 25 բ., Յ. Սերերբակեանց 3 բ., Ս. Կովալեզեանց 5 բ., Գ. Էլշարեանց 1 բ., Անյայտ ոմն 1 բ., Կ. Էլշարեանց 5 բ., Տարդարեանց 1 բ., Շուշանեանց 1 բ., Բեհուդեանց 10 բ., Նորնայ Գ. Փարսեղեանց 2 բ., Միլիք Եղանեանց 1 բ., Մ. Ապրատի 1 բ., Մանգի 1 բ., Ի. Երենտեյ 1 բ., Փ. Ափանսեյ 3 բ., Բախիշ Սարգսեանց 2 բ., Կարդեղեյ 3 բ., Շ. Կաշեյ 50 Կ., Շ. Ալանեանց 1 բ., Ե. Գորոբ 1 բ., Խ. Գալուստեան 1 բ., Մ. Աթաեանց 50 Կ., Գ. Ջուրաբեանց 40 Կ., Մանուկ Մ. Օփաթեանց 40 Կ., Ս. Ստեփանեանց 1 բ., Բախի Օսմանց 1 բ., Բալասի Մեղքեանց 1 բ., Ալեքսան Բեհուդեանց 1 բ., Ջալեանց և Ա. Եղանեանց 1 բ., Ս. Վլասեանց 50 Կ., Ս. Միշտեանց 1 բ., Ս. Սարգսեանց 1 բ., Ա. Կա Տէր-Սիմեոնեանց 1 բ., Գ. Կարապետեանց 1 բ., Տ. Վարդանեանց 1 բ., Ա. Օսմանեանց 50 Կ., Ե. Գոր Ս. Սիմեոն 1 բ., Մ. Դմիտրիւ 1 բ., Ն. Յակովբեանց 1 բ., Յ. Ալանեանց 30 Կ., Ս. Բալասեանց 1 բ., Ս. Գովհաննեանց 1 բ., Կ. Օփանեանց 1 բ., Գ. Գէորգ Ջուրաբեանց 1 բ., Մ. Մ. Կաշիւ 2 բ., Ա. Բաշեյ 1 բ., Գաշի Կաշի 1 բ., Ա. Զարուհեանց 20 Կ., Յ. Ալանեանց 1 բ., Մ. Ա. Ավդեյ 1 բ., Մ. Միխայիլ Թորոսեանց 1 բ., Շ. Տարապետեանց 2 բ.:

համարած են քրիստոնէի մը բարձրացումը պետական մի պաշտօնի, և ամեն անգամ որ կրցան քրիստոնեաները հեռացնել, առանց զեղեկելու ըրին:

Պիտի առարկուի անտարակոյս թէ կառավարական պաշտօնը կրօնական չեն, բայց այս տարբերութիւն, որ ուրիշ ամեն տեղ ճիշդ է, Թիւրքիայի մէջ չէ: Միւսմիւսնային պաշտօնութիւնն իր կազմակերպութեան մէջ կընդունի մի իշխանութիւն, աստուածային աղբիւրէ մը եկած ըլլալով, կը մերժէ իր բոլոր ուսով աշխարհական և կրօնական գործոց տարբերութիւնը:

Այս բացարձակ պաշտօնականութեան ներքեւ, չը կայ և չը կրնար գտնուիլ ոչ չոկ կրեթականութիւն մը, ոչ քաղաքային ընկերութիւն մը, ոչ աշխարհային իշխանութիւն մը, ոչ բացարձակ կարգ մը, Չիւնուրն ու գրագէտը, զօրապետն և իմ մը, չէ իսլամիսլամը և եպարքոսն կը կատարեն աւելնալ մի կարգի պաշտօններ: Սրանք ամենն ալ մի ընկերութեան, աւել ճիշդը, մի կրօնական միաբանութեան անդամներ են: Ամենն ալ, մասնատակաւ լինելուն պատճառաւ, կ'երեն, քանանայ են, ահա այս պատճառաւ, հոս, ամեն բան պէտք է լինի մասնատակաւ և կատարուի յօգուտ մասնատակաւ, և մասնատակաւ թէնէ զուրս բան մը սքըր բաղան չէ:

Եւ արդ, այս բացարձակապէս կրօնական հողին վրա, թող ցցունէ մէկը մի կէտ, ուր հնար լինի քրիստոնէից և մասնատակաւ հաւատարմութիւնը հիմնել առանց հիմն ի վրէ թաղայնու իսլամին ընկերական չիւնուածքը:

Այն հաւատարմութիւնը, զոր ջանքեր կ'ընեն ընդունել տալու, պիտի բնականաբար կործանէ մասնատակաւ իշխանութիւնը, զոր Եւրոպա ուզեց պաշտպանել ի զին այնքան զոհարերութեանց, Գտնուցան քաղաքագէտներ, որք կարծեցին թէ երբ խալիֆայութիւնը ջնջուի, աշխարհական կառավարութիւնն պիտի ազատի իր կրօնական կապանքներէն և թէ այս աշխարհական կառավարութիւնը:

Մ. Միստեանց 1 բ., Գ. Ջուրաբեանց 1 բ., Մեղքեանց 3 բ., Պ. Չերեմեանց 1 բ., Գ. Գուրուհեանց 1 բ., Գ. Գեմուրեանց 50 Կ., Յ. Կովալեանց 1 բ., Ս. Եղեանեանց 1 բ., Մ. Պողոսեանց 2 բ., Ի. Բաշարեանց 50 Կ., Յ. Հասան-Ջալալեանց 50 Կ., Միլիք Բաշարեանց 1 բ., Գ. Տարեկանեանց 1 բ., Ս. Գարրիշեանց 1 բ., Կ. Յովհաննէսեանց 1 բ., Ս. Սիւրանեանց 1 բ., Ռ. Հէքեմեանց 1 բ., Ս. Բաշարեանց 1 բ., Ս. Միրզաեանց 1 բ., Ա. Կարեանց 1 բ., Մ. Միրզաեանց 1 բ., Մ. Գրիգորեանց 1 բ., Տ. Անյայտ Մարտիրոսեանց 2 բ., Շահպարտեանց 3 բ., Տ. Կոնովով 1 բ., Գաշեր 1 բ., Գովհաննէս Աւագեանց 1 բ., Արտեմ Մարգարեանց 20 Կ., Կարապետ Պարտիզպանեանց 2 բ. և Սահակ Օրբէկեանց 2 բ.: Գումարն է 141 բուրլ, փոսթի ծախսն իմ վերադարձնելով:

Մատթէոս Օրբէկեանց

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՐԱՅԻՑ

7 յունիսն

Համախու երկուս զարդաց մատենադարանը յընթաց 1879 ամի ունէր առ 1-ն յունվարի 1879 ամի զուտ գումար 564 բ. 54 Կ., նոյն տարում ունեցաւ մուրա 131 բ. 48 Կ., ընդամեն 696 բ. 2 Կ.: Յընթաց նոյն ամի եղել են ծախք 56 բ. 50 Կ., ուրեմն առ 1-ն յունվարի 1880 ամի մնում է առ ձեռն դրամ 639 բ. 52 Կ.: Առ 1-ն յունվարի 1879 ամի մատենադարանը ունէր 616 հեղինակութիւնը, 2053 հատ գրեանքներ արժողութեամբ 1324 բ. 13 Կոպէկի, յընթաց նոյն ամի աւելացել են թէ գրամբ գնուած և թէ ընծայաբերութեամբ, 20 հեղինակութիւնը՝ 33 հատ գրեանքներ, արժողութեամբ 72 բ. 80 Կ.:

Ուրեմն առ 1-ն յունվարի 1880 ամի մատենադարանը ունէր 636 հեղինակութիւնը, 2086 հատ գրեանքներ, արժողութեամբ 1396 բ. 93 Կ.: Այսպէս զարգարանի նիւթական շրջանի զուտարն է 2036 բ., 45 Կ.: Յընթաց 1879 ամի վեր են աւել գիրք ընթերցանութեան համար 460 անգամ Գործակատարը մատենադարանի, Գէորգ Խ. Կաշեանց, Խրիստափոր Նազարեանց:

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

Մայիսի 21

Կրկին ուղարկում եմ ձեզ հայ ուսանողներին մէջ ժողոված յօգուտ վանեցոց սովեանքներն—27

թիւն, ըստ եւրոպականի, բարեկարգուելով, պիտի լինի այն կանոնաւոր պետութիւնը, զոր Եւրոպա կը ցանկայ հաստատուած տեսնել Արեւելքում:

Այս, այս եւրոպացութեան ճիշդ պիտի լինէր եթէ խալիֆայութեան մէջ կրօնական կարգէն ի զուտ գտնուիլ ուրիշ մի կարգ, որ ազգային տարր, մի թիւրքիւն և մի թուրք ժողովուրդ յարաւարակութեան չաղին մէջ լայնու: Բայց նորէն կը կրկնեմ, այս թուրք ժողովուրդն և այս թիւրքիւն, այնպէս որպէս Եւրոպա կերակայէ ինքն իրեն, զոյգութիւն չեն ունեցած: Գրանք մէկ մէկ անուանակոչութիւնը ենք, հնարուած և սխալմամբ պահպանուած միմիայն իբր զիւնադիտական լեզուի պէտք:

Խալիֆայութեան դիւանաց մէջ թէ թուրք բառը կը գործածուի: Չը կայ պաշտօնական մի թուրք, չը կայ մի գիրք, մի օսմանեան թերթ, ուր Թուրքիոյ բառը գործածած գտնէք: Այդ բառն եւրոպացոց հնարան է և զոր թուրք վերջ ի վերջոյ իրենք ալ ընդունեցին առանց սակայն չեղելու իրենց սկզբունքներէն:

Աղաքսութեան քաղաքիւրն և հայերն իր մասնունքը թուրք բառարանին մէջ տակաւին գոյութիւն չունին: Եւ յետոյ, ազգայնութեան ինչ յարաբերութիւն կրնայ գտնուիլ, օրինակ, Կերեմ կըղզուոյն մասնատակաւ յունաց և Երզրումի մասնատակաւ հայոց միջև: Եւ ինչ կապ կրնայ լինել Պակտատի և Պոստայի մասնատակաւ միջև: Այն որ այս ամեն ցեղերը զարգաբար և զգացմանց մի հասարակութեան մէջ ժողոված միացուցած է, այն մասնատակաւ դաւանանքն է, խարխիւն է այն չէնքն, որու զագաթն է խալիֆայութիւնը, Գալիէ այս կրօնական կապը, պիտի տեսնէք թէ այս մասնատակաւ հասարակութեանն ուրիշ բան չը պիտի մնայ, բայց թէ պարզան տարբեր:

Բայց եթէ խալիֆայութիւնն իր կեղծումն ունենար Արաբիոյ մէջ, այն ատեն զուցէ հնարաւոր ըլլար խալիֆայութիւնը ջնջել և նոր կառավարութիւն մը հաստատել, զի, Արաբիայում, միւսմիւսն

բուրլ, որ անցեալ ամսիւյ ուղարկածս 82 բուրլու հետ—անում է 109 բուրլ: Ահա նուիրատուների ցուցակը: Անյայտ ոմն 25 բ., Գր. Խ. 10 բ., Ս. Սարգսեան 5 բ., Գուրիշեան 8 բ., Բեղաբեան, Միլիք Փարսապետեան, Գանանեան և Գունանեան, Խարաբանիւր 3 բ., Ս. Շահադի, Թանդեան, Բէկ-Յովսէփ, Բ. Սարգսեան, Ստ. Մամիկոնեան, Բահաթրեան, Չարուխեան, Սիդիքեան, Խարաբանիւր-2 բ., Ապրակունի, Շահիկեան, Թոմաս-Աղա-մալ, Ջանեան, Լեւոնդեան, Մեհանջի, Thandyl, Պոպովեան, Pascal, Բիւրեան, Կարաղալեան, Թուրաբեան, Միլիքեանեան, Խալեան, Թամաշեան, Պողոսեան, Միրմանեան, Խարաբանիւր 1 բ., Կովալեան 80 Կ., Արէլ 50 Կ., Ոմն 25 Կ., բայց սրանցից ստացել եմ Տէր-Սիմեոնեանցի ձեռքով Պետրովսկի Աղադեմիայի հայ ուսանողներից 19 բ. 36 Կ.: Ընդամենը ժողոված է 109 բ. 91 Կ.: Փոսթի ծախք (երկու անգամ) 91 Կոպէկ:

Գր. Խալաթեանց

ՆԱՄԱԿ ՏԱԳԱՆՐՈՂԻՑ

15 ապրիլի

Բանի մի անձինք քաղաքումս հին-նախնիական ցեղ բարեհաճեցին հայոց ազգի վան քաղաքի սովատանքների համար փող հաւաքել: Բայց արինք ստորագրութիւնը և հաւաքեցինք 48 բուրլ գումար:

Աւագ Փարսապետիւր երեսնի 10 բ., Խաչատուր Տէր-Մարտիրոսով 5 բ., Ազատ Գասպարով 3 բ., Մեղքում Բաղդասարով 2 բ., Բաղդասար Միլիք-Արաբազով 2 բ., Մարկոս Ղազարով 1 բ., Ստեփան Խոզապետով 1 բ., Կարգիլ Միսաքականով 1 բ., Ստեփան Միսաքով 2 բ., Թարսիկի Ալիսաով 1 բ., պիւրսիկի Գարուիւն Գովարով 1 բ., Մանուկ 20 Կ., Մանուկի Նազար Ղարախանեանց 20 Կ., Ալաւկար 20 Կ., Մանուկեանց 1 բ., Աթանաս Գարուսով 1 բ., Մալաթի Պապր 1 բ., Փոթի Պոպովիչ 1 բ., Եովան Թարսաով 1 բ., Խոջա Կարապետով 1 բ., Համբարձում Առաքելով 1 բ., Եղի Խոզապետով 1 բ., Օհան Աւետիքեանց ալեքսանդրապոլի 5 բ., Գէորգ Գալովիսեանց 1 բ., Քասայի Հուսիսով 1 բ., Պիւրի Մալաթի. Ուրգա Արիով 1 բ., Ջալալուրի 1 բ., Գասպար վարդապետ 1 բ., Գրիգոր Բաղդասարով 1 բ., Բուրլ գումարն է 48 բ., Թագուհի Տէր-Մարտիրոսեանց ճանապարհի ծախսն 1 բ.:

Խաչատուր Տէր-Մարտիրոսեանց և Ազատ Գասպարով:

Կրօնքն ի զատ ազգ մը կայ, արարական ազգը: Եւ եթէ Հռովմայում, Կերելի եղաւ պապին տեղն անցունել նստեցնել իտալական պետութիւնը, այն էլ այն պատճառաւ, որ խալիֆայ մէջ, պապականութիւնն և քալիֆիկներէ ի զատ կը գտնուի մի իտալական սուլթան:—Բայց այս կրօնական կայսրութեան մէջ, որ կ'ընուած է զուտարմամբ բոլոր իսլամաց ընդ գաւազանաւ խալիֆին, կայսրութիւն համաշխարհային,—ուր չը կայ և չը կրնար լինիլ ազգայնութեան զաղափար մը, և ուր կրօնքն է պետութիւն,—եթէ այս կրօնքն—պետութիւնը ջնջելու լինի, ալ ինչ կը մնայ միւս երեսակաւ կան պետութիւններն:

Ոչ, թուրքերն և ընդհանրապէս բոլոր լուսավոր մասնատակաւ պապիսի գեղեցիկ պատարճները չունին: Նոյն սարսափամբ կը տեսնեն թէ Եւրոպա, կապտելով իրենց ձեռքն կրօնական իշխանութիւնը, նոյն հարուածով կը տապալէ իրենց ներկայ գոյութեան չիւնուածքը: Եւ այս պատճառաւ, տեսէք ինչ յամառութեամբ Կ. Պոլսոյ Վ. Նատուցիլը ոտն առ ոտն կը պաշտպանեն իրենց իսլամ պապականութիւնը: Եւ որչափ բնական էր որ Ալի և Ֆուտա բաշայի պէս բարձր միտքեր պիտի ընդունէին սիրով, բայց պիտի չը զործադրէին բնաւ այն հակա-մասնատակաւ բարեկարգութեան գործ Եւրոպա իրենց վրա կը բեռնէին:

Հշմարտութիւնն ուրեմն սա է թէ Արեւելքում եւրոպական իշխանութիւնը կը գտնուի զէմ առ զէմ, ոչ թէ մի աշխարհական կայսրութեան, ընդունակ բարեկարգմանց, այլ մի կրօնական և զիւնուորական աստուածպետութեան, բացարձակ իր սկզբանց մէջ, իր իրաւունքներէն չը հրաժարուի, և զատապարտեալ անփոփոխ մնալու և մահելու: Եւրոպա այս աստուածպետութեան հաւատարմով մի աշխարհական պետութեան ամենամանր սխալ մը ըրաւ, և իր յայտարարելը հիմնուած լինելով այս սխալութեան վրայ, իր բոլոր ձգուած ծառայեցին կործանելու ան բան, որ փրկելու կայաւանէր:

ՆԱԽԱԿ ԴՈՒՆԵԼՈՒՄ

Մայիսի 20

Վանայ մեր քաղաքի երկրորդ և քոյրերի դառը դրութիւնը շարժելով իմ սիրտը, իբրեւ հարազատ հայ զաւակի, համարձակութիւնս և առիթ տուեց ինձ Դուռնի քաղաքի փողոցներում և տներում ուղղորդութիւն խնդրել նրանց համար և միայն ժողովեցի, մեծ պատից մինչև պիտի 46 բուրձի 80 կոպէկի Դուռնի գաղտնի սրահից 51 կոպ. փոստայի ծախքը և ուղարկելով ձեզ, յարգաւ խմբագիր, 46 բուրձի 29 կոպ. խնդրեմ, իբրեւ ազգի Մշակոյ, բարեհաճէք հասցնել այս փոքր լուսնային սովորական և նուիրատուութեամբ միաբանութեան համար ներշնչող անունները և ազգանունները ձեր պատահական լրագրի մէջ տպէք:

Հայք՝ Նատալիա Տէր-Աղաբեկ 2 բ., Լիզա Շաղինեանց 50 կ., Յովհաննէս Ալալեանց 1 բ., Յովհաննէս Գոգեանց 2 բ., Արեմ Մարտիրոսեանց 1 բ., Աղեքսանդր Թաթումեանց 50 կ., Բազմաստ Մարտիրոսեանց 30 կ., Վանո Եղեկեանց 30 կ., Աղեքսանդր Ղազարեանց 50 կ., օր. Նատալիա Թաթումեանց 50 կ., Եփեմիա Թաթումեանց 50 կ., Օլիաննա Տէրաբեկեանց 1 բ., Կատինայ Տէր-Յովհաննէսեանց 1 բ., Սոփիո Ղազարեանց 1 բ., Սալամէ Տէրաբեկեանց 1 բ., Եփեմիա Աղեքսանց 2 բ., Եկատերինէ Գոգեանց 50 կ., Կեկէ Արեւիկեանց 50 կ., Կեկէ Ալալեանց 50 կ., Սոմալէ Մարտիրոսեանց 40 կ., Վրացիք՝ Նինո Ղազարեանց 1 բ., Թամար Կալիկեանց 1 բ., Սոփիո Կալիկեանց 50 կ., Նինո Սալամեանց 2 բ., Մաշո Դեկանոզովիտ 1 բ., Дмитрий Дашкiewicz 30 կ., Илья Абашидзе 1 բ., Соломон Зандукели 1 բ., Николай Дидебулидзе 1 բ., Михаил Дапкiewicz 50 կ., Владимир Осипов 80 կ., Василий Абашидзе 1 բ., Михаил Романов 1 բ., Русские: Романов 3 բ., Елена Абашидзе 1 բ., Владимир Витович 5 բ., Կաթոլիկներ՝ Սոփիա Սիգիսմունդ 2 բ., Чиховская 2 բ., Греки: Ариадна Анано 1 բ., և լատինացիներ 3 բ. 20 կ. Ընդամենը 46 բուրձի 80 կոպ.

Յարգաւ խմբագիր. թէպէտ ես ողորմութիւն խնդրելու ժամանակը, դէն գնելով կանացի ամսականութիւնը, դա՛վելի և տէրտէր գեր ընդունեցի, բայց կարողացայ միայն այս փոքր գումարը ժողովել: Առաջին պատճառն այն է, որ թէպէտ Գուշէթում մօտ 100 տուն հայ բնակիչներ կան, բայց սրանք միայն անունով են հայ. հայերէն խօսելը և կարգալը սրանց համար չինաց լեզու է և ինչպէս երևում է ցուցակից առատ նուիրատուները օտար ազգերից են: Չիմանալով հայերէն, չը տեսնալով զոնէ առաջ լրագրիներ, խնդրեմ Գուշէթի հայերը չը գիտէին իրանց եղբայր և քոյրերի դառը դրութիւնը: Նրկորդը, որ տեսնելով գործակալն և թիֆլիսի կոնսուլատի անդամները սովորականներին համար ողորմութիւն է ժողովում: Բարեկրօն քահանան էլ մի և նոյն խօսքերն է ասում և քարոզում ժողովրդին, ինչ խօսքերով Նրեանք սրբապաշտ Նիկողայար եպիսկոպոսն է պատասխանել արկին Մարգարիտ խառնազանեանցին «Մշակ» լրագրի 66 համարում: Հոգեւոր իշխանութիւնը լաւ կանէր, որ մի այլ աշխարհական մարդոց էր յանձնել սովորականներին համար ողորմութիւն ժողովելը, քան թէ բարեկրօն գործակալն, որովհետեւ նա զբաղված լինելով իր գրասենյակում, աշխատում էր մեծ պատիւ ժողովողները չը մտածեալ տալ իրանց մեղադրանքին, 40 պատարագի համար փող ընծայել, դէն դնելով իր օսակեղան սովորականներին: Յայտնի բան է, որ հիմա խոսարարը լաւ թիքին միշտ իր համար կը պահէ պղնձուկը, չը նայելով, որ իր պարտքը պէտք է հրերի մօտ կարմիր: Թէպէտ «Արարատ» ամսագիրը իր մասունքին թիւում չէ ասում, բայց ով փոքր ի շատէ ծանօթ է ազգի անցեալ և ներկայ կեանքին, նա լաւ գիտէ ամեն բանը: Թող անէ՞ք թափնս մեր գլխին, բայց մենք դարձեալ կանենք, որ հոգեւոր իշխանութիւնը իր գերը չէ կատարում: Յարգաւ խմբագիր, աւելորդ չեմ համարում ասել, որ մի քանի պարուններ սովորականներին համար ստորագրութիւն խնդրելու ժամանակը հարցրին ինձ, թէ ինչ եղաւ այն փողը, որը որ սրանց երկու տարի առաջ Գուշէթի Տէր-Աղեքսանդր Տէր-Յովհաննէսեանցը ժողովեց հայերի համար: Ինձ յայտնի է, որ յիշեալ բարեկրօն քահանան ժողոված գումարը յանձնել է թիֆլիսի կոնսուլատին: Այժմ ես եմ համարձակվում հարցնել, թէպէտ գիտեմ պաշտօնական «Արարատ» ամսագիրը իմ հարցմանը էլ լրութիւն կը համարէ, ինչ է արել կոնսուլատը Տէր-Աղեքսանդրի ժողոված գումարը: Ինչով կամ ինչ տեղից իմանա՞ք, որ կոնսուլատը իր անգին է հարցրել այն գումարը և այնքան, ինչքան տուել է նրան ազգի կոպէկները:

Ներք լրագրի քահանան, երբ ոչ մի լրագրում նուիրատուաց անունները և նրանց նուէրը չեն հրատարակված:

Նատալիա Տէր-Աղաբեկ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈՒՐԻՆՑ Կ. Ս. Յովհաննիսեանց մեղ հաղորդում է, որ սխալ է Մշակի մէջ ապրիլի 1-ին, իբր թէ Գրիգորիա վարդապետ Տէր-Յակոբեանց անհաշիւութիւններ է ցոյց տուել վիճակապատկան արդիւնքների մէջ և իբր թէ ուսումնական անունով հաւաքված փողերը չէ յանձնել հոգաբարձութեանը: Թղթակիցը աւելացնում է, որ Գրիգորիա վարդապետը արդարեւ ստացել է զանազան քաղաքներից փողեր Եղիշէ առաքելի «Աւսումնասիրական» ընկերութեան անունով, բայց ոչ թէ ուսումնական անունով և յիշեալ փողերը հայր սուրբը պահում էր հոգեւոր կառավարութեան գանձարանում և մինչև այժմ չէր յանձնում ընկերութեանը, որովհետեւ նրա կանոնադրութիւնը տակաւին հաստատված չէր: Իսկ այժմ, երբ կանոնադրութիւնը արդէն հաստատված է Վեհափառից, հայր սուրբը զիտաւորութիւն ունի յանձնել գումարը ըստ պատկանելոյ:

ԲԱՐՈՒՆԻՑ մեղ գրում են Մի անդայտ պարոն հաղորդել է Մշակին իբր թէ մի երիտասարդ Ա. Մ. փոստատուից վեր է առնում ուրիշների պատկանող զանազան լրագրիներ, մանաւանդ «Մշակ» թերթը: Որովհետեւ Բազուրի հասարակութեան մեծամասնութիւնը կարծում է թէ Ա. Մ. ես եմ վանորդ ամեն կասկած փառաբանելու համար, անհրաժեշտ եմ համարում ասել թէ ես չեմ: Նամակը ստորագրված է Ալեքսանդր Մովսիսեանց:

Մեղ հաղորդում են Ա.Լ.ԲԱՆՆԻՍԻՍԻՑ, որ թէ օտարականութիւն և թէ գաղաւթական բժշկը ամենին ուղղորդութիւն չեն դարձնում քաղաքի մարտնչական վրա: Օրինակի համար մի քանի եղբայրներին և զարմանքներին կից գտնվում են ըստ պատկանելոյ և աղբաւորներ, որոնց մէջ խողիքը ամբողջ օրը թաւալվում են:

Ա.Լ.ԲԱՆՆԻՍԻՍԻՑ թղթակիցը ուղղորդութիւն է դարձնում Արդարեւ օրերուց զարմացի մի անդամարտութեան վրա, այն է որ նա գտնվում է մի և նոյն շինութեան գաւթի մէջ, որտեղ գետեղված է և մի հիւրանոց:

Մեղ գրում են որ Ա.Լ.ԲԱՆՆԻՍԻՑԻ Ամենափրկիչ եկեղեցու դարձում չուտաւ կը կառուցվի աղայոց համար մի հոյակապ ուսումնարան, որի շինութիւնը արդէն ձեռնարկված է:

ԱՐԴԱՆՆԻՑ մեղ գրում են որ նրա գաւառի մէջ յայտնվել է մորեխի մեծ քանակութիւն: Ժողովուրդը եռանդով ջարդում է վնասակար միջատներին:

Ա.Լ.ԲԱՆՆԻՍԻՑ գրում են մեղ հետեւալը: Տեղից վաճառականները սատակ յուսաւատութեան մէջ են առնում արկիւն պատճառով: Եթէ այդպէս շարունակվի, վաճառականների մեծ մասին սնանկանալու վտանգ է սպառնում:

Ստացանք Ալեքսանդրապոլից, Կ. Կարապետ Յովհաննիսեանց Անի քաղաքի աւերակները վիճակով չնկարել, հետեւեալ նամակով: «Հանապետ Մշակ»-ը քաղաքի վարդապետ (Արարատեանի, հայկաթօյիկների կանոնիկոսի, հայրենասիրական ջերմ զգացմունքը և աչքի առաջն առնելով որ նա է խրախուսել ինձ հետազոտել Բազմաստեանի թաղաւորների վերջին գահի արեւալի բեկորները, ես մրցելով շատ արդիւնքների դէմ, կատարել նրա ազգագրութեան ստաւարկութիւնը, վիճակութեամբ ի լոյս ընծայելով «Տեսարան» Բազմաստեանից կիսակործան Մարաքազքան Անուոյ վերնագրով առանձին մեծ թերթ, որ ներկայացնում է Անի քաղաքի այժմեան դրութեան տեսարանը: Իմ աշխատանքս նուիրում եմ Արարատեան վարդապետին»:

ԲԱՐՈՒՆԻՑ մեղ գրում են որ Ա. Մովսիսեանցի «Մշակ» հաղորդած տեղեկութիւնները, իբր թէ Բազուրի արհեստանոցներում ոչ մի հայ որպէս բանուոր, մեքենագործ և այլն չէ աշխատում, սխալ է: Ընդհակառակը, թղթակիցը յայտնում է որ հայերը այդ տեսակ պաշտօններում բաւական թւով աշխատում են և լաւ առճիւղներ են ստանում:

Ներք օր սրահից առաջ կրկին ուղարկեցինք Կ. Պոլսի սովորող մանածագործին Կարապետ խառնապետների ձեռքով 1000 բուրձ յօգուտ Հայաստանի սովորաւորների: Ուրեմն ընդամենը մինչև այժմ «Մշակ» խմբագրութիւնը ուղարկել է յօգուտ Հայաստանի սովորաւորների 31,000 բուրձ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԲԱՆՍԻՍ

Կրպիւնների մէջ կարդում ենք հետեւալ տեղեկութիւնները:

Պրանսիական սենատի անդամ Ժիւլ Սիմոն աշխատում է շրջապատել իրան սենատի անդամների այնպիսի մեծամասնութեամբ, որ այժմեան կառավարութեանը թշնամի լինի: Յայտնի է, որ Ժիւլ Սիմոն այդպիսի փորձ արաւ այն ժամանակ, երբ ընկնում էր մինիստրը Ֆերրիի օրէնքը կրթութեան մասին և նրան աջակցեալ մերժել տալ այդ օրէնքի 7-րդ յօդուածը: Ժիւլ Սիմոն մի քանի ժամանակ սրահից առաջ կամենում էր սենատի նախագահ ընտրվել և երբ այդ նրան չաջողվեցաւ, այժմ անցնում է այն ընդդիմադրական կուսակցութեան զուխը, որ հակառակ է պատգամաւորների ժողովից ընդունված օրէնքին ընդհանուր ամնիստիա շնորհելու մասին:

Նրբ ընտրվում էին սենատի մանածագործի անդամները այդ օրէնքը ընկնու և նրա մասին գեկուցումն տալու համար, մանաւանդ ժողովի անդամների մեծ մասը ամնիստիայի հակառակորդները կազմեցին: Մանածագործի անդամներից վեցը հակառակ են ամնիստիային, իսկ երեքը հակված են նրա օգտին:

Նշանաւոր է, որ ամնիստիայի այդ վեց հակառակորդները ընտրված են 113 ձայների բազմութեամբ, իսկ նրա կողմնակիցները 103 ձայներով: Կարելի է յուսալ, որ օրէնքը ամնիստիայի մասին կընդունվի աննշան ձայների բազմութեամբ, միայն օրէնքը կուղղվի Կ. Մարսել Բարոն խմբագրութեամբ, որ իրաւացի կերպով առաջարկում է քաղաքական յանցանքների թիւից հանել նրանց, որոնք հասարակ չարագործներ են և որոնց մասին յայտնի է, թէ նրանք սպանութիւններ և զոգութիւններ են արել, հրդեհներ են գցել և այլն: Այս վերջին ենթադրութիւնը մանաւանդ հաւանական է, որովհետեւ մանածագործի անդամների ընտրութեան ժամանակ 23 անտորազիր քուէներ կային, և 30 սենատորներ չէին մասնակցում ընտրութիւններին: Եթէ Ֆրանսիական կառավարութիւնը ճարպկութեամբ վարվի, այդ 53 ազատ ձայներից կարող է այնքան կողմնակիցներ գտնել, որ բաւական կը լինի ամնիստիայի օգտին մի մեծամասնութիւն կազմելու համար:

Ժիւլ Սիմոն, ինչպէս երևում է, բոլորովին այլ հետեւանքներ է սպասում: Այն բաժին ընտրութիւնների ժամանակ, որին պատկանում է Ժիւլ Սիմոն, հանրապետութեան այդ նախկին առաջին մինիստրը յայտնեց, որ ինքը անպայման ընդգէմ է ամնիստիային, որովհետեւ այն մարդիկ, որոնց կառավարութիւնը այժմ կամենում է վերադարձնել քաղաքային և քաղաքական իրաւունքները, կատարելապէս «անհաշտ» են: Ժիւլ Սիմոնի կարծիքով Ֆրանսիական հասարակութիւնը չէ ցանկանում ամնիստիա: Նա համոզում էր սենատին ապացուցանել իր զոյլութեան սնահրաժշտութիւնը և մերժել ամնիստիայի օրէնքի նախագիծը, որ առաջարկվեցաւ կառավարութիւնից և ընդունվեցաւ պատգամաւորների ժողովից:

Բոլոր այդ անաճնները բաւական համոզեցուցին են, բայց սենատորները, մանաւանդ հանրապետական կուսակցութեանը պատկանողները գործնական մարդիկ են և կը հաս-

կանան, որ պատգամաւորների ժողովի կամքին նորից ընդդիմանալը, մանաւանդ այնպիսի հարցի պատճառով, ինչպէս ամնիստիան է, նրանց համար վտանգաւոր է: Եթէ Ֆերրիի օրէնքի 7-րդ յօդուածի ընդունվելը վատ հետեւանքներ չունեցաւ սենատի համար, դրա պատճառն այն է, որ Ֆերրիի մինիստրութիւնը միջոց գտաւ առանց այդ յօդուածի էլ արտօրել եղբայրներին: Ամնիստիայի վերաբերութեամբ այդպիսի յոյսեր չէ կարելի ունենալ: Կառավարութիւնից առաջարկված և պատգամաւորների ժողովից ընդունված օրէնքը ամնիստիայի մասին Ֆրանսիայում մեծ հեղինակութիւն ունի: Եթէ այդ օրէնքը մերժվի, մեղաւորը սենատը կը լինի և այդ դէպքում հարց կը բարձրանայ սենատի պայտեւան օգտակարութեան մասին: Այս վերջին հարցը, ինչպէս յայտնի է, այնպիսի հարցերի թւին է պատկանում, որ պէտք է կոնգրեսի մէջ վճռվի, իսկ կոնգրեսը կազմվում է պատգամաւորների ժողովի և սենատի անդամների ընդհանուր ժողովից: Այսպիսի ժողովի մեծամասնութիւնը կարող է պահանջել սենատի ոչնչացնելը, որովհետեւ նա արգելում է Ֆրանսիական Հանրապետութեան պետական գործերի ընթացքին:

Նրբի սենատորները կը հասկանան, որ նրանց կոչումը այն չէ, որ սենատը ընդդիմանայ պատգամաւորների ժողովի բոլոր վճիռներին, մանաւանդ եթէ այդ վճիռները կառավարութեան առաջարկութեամբ են ընդունված: Ընդհակառակը սենատը այդ վճիռներին աւելի կշիռ պէտք է տալ, նրանց այնպէս խմբագրելով, որ հանրապետական սկզբունքները չափազանցեցրած չը լինեն: Արեւ յիշված Մարսել Բարոնի կողմից առաջարկված խմբագրութիւնը այդ նպատակին է ծառայում և այդ պատճառով կարելի է յուսալ, որ սենատի մեծամասնութիւնը կը հաստատի այդ օրէնքը և նրանց այնպէս կը փոփոխի, որ չարագործները, մարդասպանները և հրդեհները զոգորներ չը վերահառնան Ֆրանսիա, իբրեւ լիակատար իրաւունքներ ունեցող քաղաքացիներ:

ՄԵԼԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՑ

10-րդ, 26 յունիսի: Համայնքների ժողովի մէջ Գլխաւոր անդ, որ եթէ Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի մէջ պատերազմ կը սկսվի, անդ լիակա կառավարութիւնը օգուտ կը քաղի Ռուսաստանի առաջարկութիւնից և կը սկսի նրա հետ բանակցել այն հարցերի մասին, որոնք շօշափում են բրիտանական շահերը չինական ջրերի մէջ:

ԲԵԼԳԻԱ, յունիսի: Նօյն-Բաղարի նահանգապետ Հասան կենդանի է և հասաւ այստեղ: Նա վիրաւորված է և բժշկվում է: Ս. ՊԵՏԵՐԲԱՐԳ, 26 յունիսի: Պետական բանկի 50% տոմսը առաջին շրջանի արժէ 94 բ., երկրորդ 92 բ. 25 կ., երրորդ 93 բ. 50 կ., չորրորդ 93 բ., ներքին 50% առաջին փոխառութեան տոմսը արժէ 229 բ., երկրորդ 223 բ. 50 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսը 91 բ. 75 կ., երկրորդ 91 բ. 37 կ., երրորդ 91 բ. 37 կ., ոսկի 7 բ. 73 կ.: Ռուսաց 1 բուրձ 100 գունի վրա արժէ 25,47 պէնս, առաջ 100 բուրձ Բերլինի վրա 128 մարկ 52 պֆ., խմբագրի վրա արժէ 218 մարկ 50 պֆ., Փարիզի վրա 269 Ֆր.: Բօրսայի արամադրութիւնը թոյլ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲԱՐԳ, 27 յունիսի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ հայ-լուսաւորական հոգեւոր ձեռնարկի Անդրէաս արքեպիսկոպոս Գրիգորեանցին Բարձրագոյն հրամայված է լինել Լարբաղի հայ-լուսաւորական թեմի առաջնորդ: Կ. ՊՈԼՍՍ, 27 յունիսի: Անդրկական դեռ պան Գօշեն յայտնեց իր անբաւականութիւնը Բ. Գրան պատասխանի մասին Հայաստանի վերաբերութեամբ: Նա պահանջում է հիմնական վերանորոգութիւններ այդ երկրի համար: Բ. Գրանը արգելեց նպատակներ տալ հայ սովորաւորներին և խաղաղութիւն է վանի և Երզրումի բոլոր հեռագրիները:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

